

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

SZERKESZTŐSÉG:

DÖNTVÉNYTÁRRAL.

KIADÓ-HIVATAL:

Zöldfa-utca 25. sz.

Egyetem-utca 4. sz.

Megjelen minden pénteken.

Előfizetési díj: félévre -- 12 kor. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.
negyedévre 8 .

Tartalom: Az állam intézkedései az elítéltek gyermekeinek támogatása érdekében. *Dr. Balogh Jenő* egyetemi tanártól. — A gyermekek vallására vonatkozó magyar jogszabályok közjogi jellege. *Dr. Hanuy Ferencz* pécsi theologiai tanártól. — Magánjogi elmefuttatások. *Dr. Kobler Ferencz* fővárosi tiszti ügyésztől. — Osztrák fogházak. *Dr. Vámbéry Rusztem* egyetemi magántanártól. — A tőzsdei szokások jogi természete és joghatálya. *Dr. Félegyházy Elek* budapesti ügyvédtől. — Néhány megjegyzés a fakturáról. *Dr. Spitzer József* budapesti ügyvédtől. — A semmiségi panasz bejelentése a BP. 385. §. 1. a) pontja esetén. *Dr. Nyári Jenő*től. — Külföldi judikatura. Közli: R—i. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az állam intézkedései az elítéltek gyermekeinek támogatása érdekében.

A tudományok rohamos fejlődésének korában is meglepő az a jelentékeny haladás, az a nagy átalakulás, melyet a büntető igazságszolgáltatás az utolsó évszázadban fel-tüntet.

Évezredek át, az elrettentési elv uralma alatt, a leg-szigorubb megtorlás volt a fő cél s a nyomozó rendszer ke-retében az önkény és a zsarnokság az igazságszolgáltatást hatalmi üldözések készsége eszközéül használta fel.

A XVIII. század második felétől kezdve a haladásnak első harcrosai a felvilágosodás és az emberszeretet nevében s az egyéni és politikai jogok védelme érdekében az egész büntetési rendszer és büntető eljárás gyökeres átalakítását követelték.

A mult században keletkezett, illetőleg nagyobb hala-dást tett új tudományágak, valamint az alkalmazott új kuta-tási módszerek a büntető jogtudománynak teljesen új irá-nyait és iskoláit alapították meg.

Korunkban bizonyos egyoldalúságok és az az optimis-mus, mely csodatevő hatást várt a szabadságvesztés-büntetés-től, — már meghaladott álláspontnak tekinthetők, de egyik fénypontja korunk büntető jogának, hogy nem az önkény-nek és a hatalmasoknak eszköze, hanem számos irányban *a gyengék oltalmazását, az elhagyott társadalmi osztályok vé-delmét tűzi ki célul.*

Ennek a ténynek egyik bizonyosága, hogy az 1905 szeptember hó 3-án Budapesten megnyitandó VII. nemzetközi börtönügyi kongresszus napirendjére a résztvevő összes kulturállamok hivatalos képviselői tüzték ki azt a kérdést: * «kell-e az államnak intézkednie az elítéltek gyermekeinek oltalma érdekében?»

1. Az államhatalom, mely a jogrendet — kivált a *hiva-tádszerű, szokászerű* büntettes osztályok tagjainak folyton meg-megújuló támadásai ellen — csak a büntetés végrehaj-tásával képes fentartani, gyakran kénytelen büntetőbíró-ságaival hosszabb szabadságvesztésre ítéltetni a gonosztevő *apát* vagy *elbukott anyát*, vagy mindkét büntettes szülőt.

Ilyenkor az elítéltek *gyermekei* rendszerint anyagi és er-kölcsi támasz nélkül maradnak.

Az esetek többségében az elítélt szülőknek nem is volt vagyonuk, hanem napi keresményükből tartották fen egész

* E kérdés részleteit a kongresszus «bulletin»-je számára beküldött véleményemben tárgyaltam.

családjukat. Ez a jövedelemforrás most hónapokra vagy épen esztendőkre kiapadt.

Máskor, ha volt is a szülőknek valami csekély vagy-o-nuk, ezt fölemésztették a bünvádi eljárás költségei, melyeket az államnak, a legtöbb bünvádi perrendtartás rendelkezései szerint, az elítéltektől be kell hajtani.

Gyakran a sértettet a bűncselekmény alapján megillető kártérítés behajtása, mely ellen semmi kifogást sem lehet tenni, viszi el az elítélt kis vagyonának utolsó részletét.

Az elítélt szülő vagy szülők a letartóztató intézetben kö-telesek ugyan dolgozni, de munkájuk jövedelme az állam-kincstárt fogja megilletni. Ezt nem is lehet kifogásolni, mert az államnak joga van követelni azt, hogy a bünvádi igazság-szolgáltatás lefolytatására rendelt nagy állami szervezetnek, valamint a szabadságvesztés-büntetés végrehajtására szolgáló intézeteknek felállításával és fentartásával okozott jelenté-keny kiadásai ezen az uton lehetőleg megtéríttessenek.

Azonban visszásnak kell tekintenünk azt a helyzetet, mely a szülők büntetésének végrehajtásával beáll.

Mióta a szabadságvesztés-büntetés végrehajtása emberie-sebbé vált, az állam az elítélteknek nemcsak életéről, hanem egészségéről is megfelelően gondoskodik. Még a legsúlyo-sabb szabadságvesztésre ítélt szülő is nem csupán az egész-ség fentartására szükséges ellátásban részesül, hanem *a bün-tettes* egészségének ápolása érdekében is megtörténik a meg-felelő gondoskodás, így pl. gondoskodnak sétájáról, fürdőjé-ről stb.

Ezzel szemben *az elítélteknek ártatlan, szűkölködő gyerme-kei* az állam jelenleg még *teljesen magukra hagyja.*

A társadalom (legtöbbször igazságtalanul) átviszi a szü-lők bűncselekménye folytán keletkezett ellenszenvet a gyer-mekekre is. Az árvát, vagy a beteg, a nyomorék, a kereset-képtelenné vált szülőnek gyermekét gyakran támogatja, felsegíti az az isteni érzés, mely a legkeményebb szívü em-ber lelkébe is belelopódzik: a részvét az elhagyott kiseddek, a szeretet a gyermek iránt. Az elítélt azonban, ha egyebet nem, gyakran ráhagyja örökségül szűkölködő gyermekeire azt a gyűlöletet, melylyel a társadalomnak egy része kivált a durvább vagy nagyobb felháborodást keltett büntettek elkövetőinek még családjától is elzárkózik.

Ez egyformán *igazságtalan, emberiellen és veszedelmes az államra és társadalomra nézve.* Szinte biztosan előrelátható, hogy az elítéltek gyermekei, ha teljesen magukra hagyat-nak, *vagy elpusztulnak* a testi nyomornak sok szenvedésétől, *vagy* (hozzájárulván egyeseknél az öröklékenységnek, illető-leg a társadalmi környezetnek rontó hatása is) a szülők pél-dáját fogják követni és *büntettesekké válnak.*

Mínthogy pedig, legalább némely államokra nézve, ha-tározottan meg lehet állapítani, hogy a társadalom az elítél-tek gyermekeit nem fogja oltalomba fogadni, *az államnak sa-ját jól felfogott érdeke is parancsolja, hogy megelőzze* a jog-rendet állandó veszedelmekkel fenyegető szokászerű bün-tettes osztály növekedését. A bűncselekményeknek megelő-zése kétség nélkül épp úgy helyesebb és okszerűbb a büntetésnél, mint a hogy a betegségeket is jobb megelőzni, mint meggyógyítani.

Az államnak mindaz a tevékenysége, melyet az elítéltek

elhagyott gyermekeinek tisztességes emberekké felnevelése érdekében kifejt, felmenti az államot attól, hogy több rendőrt tartson, hogy az ügyészségek és bíróságok tagjainak számát szaporítsa, hogy nagyobb számban építtessen letartóztató intézeteket azon büntettek megtorlása végett, melyeket ezen gyermekek el fognának követni, ha mind az állam, mind a társadalom elzúlleni hagyják őket.

2. *Ellenérvek.* A kérdés igenlő megoldásával szemben a következő *ellenérveket* lehet kifejteni.

Elvileg könnyű kimutatni azt, hogy elítéltek gyermekeinek védelmére teendő intézkedések nem tartoznak azok közé a feladatok közé, melyeket a mai állam kötelességei gyanánt szoktunk tekinteni.

Ez a szempont azonban nem lehet döntő. Az állam feladatai az emberiség haladásának különböző korszakaiban változtak s a haladás e téren még bizonyára nagy lesz.

Akadni fognak olyanok is, akik majd megütköznek azon a gondolaton, hogy a javasolt intézkedések megtétele után az elítélt a bűncselekmény elkövetése által nemcsak magának, hanem gyermekeinek is szükséges ellátást fog biztosíthatni. Bizonyára találkozni fogunk azzal az érveléssel, hogy egyesek, akik küzdenek a nehéz megélhetési viszonyokkal s kiknek nincs elég erélyük, munkaerejük és kitartásuk szembeszállani a nyomorral, (kivált a téli hónapok közeledtével), csak azért is bűncselekményeket fognak elkövetni, hogy magukat a letartóztató-intézetben tarttassák el, gyermekeikről pedig az állam gondoskodik. Minő nagy új teher (fogják mondani) hárul a tisztességes és munkás polgárookra!

Eltételezve azonban attól, hogy ez csak szórványosan fog előfordulni, azok a visszaélések, melyek valamely helyes elvből, vagy intézményből bekövetkezhetnek, sohasem hozhatók fel érvül magának az intézménynek vagy elvnek helyessége ellen.

3. *Eredmény.* Ha a felállított tétel ellen felhozható okokat egybevetjük az azt támogató érvekkel, az *utóbbiaknak tulajdonsága kétség nélkül megállapítható.*

Ezenfelül hivatkozni lehet a gyakorlati élet terén szerzett kedvező tapasztalatokra is:

Olaszországban a börtönigazgatás volt kiváló főnöke *Beltrani Scalia* kezdte meg e kérdésben az uttörő munkát egy jótékony intézmény felállításával. («l'opera pia nazionale per assistere i figliuoli derelitti dei condannati.») Az általa alapított szemlének (*Rivista di discipline carcerarie*) jövedelme is erre van szánva.*

A büntetőjogi és börtönügyi irodalom egyik régi kitűnősége, a flórenczi semmitőszék elnöke *Canonico*, Olaszország szenátora, tesz tanúságot arról, hogy ezt a nemes kezdeményezést mind a hatóságok, mind magánegyének felkarolták, ennek az intézménynek működése már eddig is nagy mértékben sikeres volt, a tanítás és a megfelelő nevelés ezen elhagyott gyermekekre nézve eddig is minő kedvező hatást gyakoroltak.

Amint C. ur előadta, pártfogás alá vétettek oly gyermekek, kiknek egyik, vagy mindkét szülője bizonyos tartamu szabadságvesztésre ítéltetett s kiket a rokonok nem segíyezhettek. Ezek a gyermekek vagy csekély havi fizetésre, esetleg ingyen, jótékony intézetekben helyeztetek el, vagy oly tisztességes családoknál, melyek a megfelelő nevelésre biztosítékot nyújtanak.**

Igen nagy súlyt kell helyezni arra, hogy ez a *segélyezés mily nagy mértékben javító hatással van az elítéltekre* és mily nagy mértékben juttatja felismerésre azok lelkében a társa-

* Ezenfelül 12 év előtt Valle di Pompeiben *Longo* ügyvéd kezdeményezésére társadalmi jótékonyaságból alakult egy intézet, melybe ma már százánál több gyermek (olyan, kinek szülőjét elítélték,) vehető fel.

** Lásd a C. ur által 1903 márczius hó 29-én Flórenczben tartott felolvasást, közölve *Rivista di discipline carcerarie*. Parte terza. Anno XXVIII. N. 4. 97—108., különösen 104. és köv. lap.

dalmi együttérzést, az állam nagy feladatainak, valamint a jogrend szükségességének tudatát. A szabadságvesztés büntetésnek fő rendeltetését abban látom, hogy azt az elítéltet, aki társadalomellenes lény, az állami együttélésre alkalmas emberré alakítsa át. Meg vagyok győződve affelől, hogy minden elméleti fejtegetésnél és oktatásnál, általában korunk büntetési rendszerének egyéb gyarló eszközeinél *nagyobb hatást tesz* az elítéltnek, kiből minden nemesebb érzés még nem veszett ki, lelkületére az, hogy akkor, midőn a letartóztató intézetben fájdalommal gondol elhagyott családjára, melynek nyomora vagy szenvedése az ő könnyelműségének vagy gonoszágának következménye, megkapja gyermekének vagy gyermekeinek hálás levelét arról, hogy az állam gondoskodik róluk. Az elítélteknek azon nyilatkozatai, melyeket ez érzés kimutatására C. ur közöl (idézett értekezése 101. l.), többet bizonyítanak minden hosszas fejtegetésnél.

Évszázadokon át a törvényhozások büntették az elítéltek gyermekeit is, vagy legalább vagyonkobbzás útján teljesen megfosztották őket a tisztességes megélhetés eszközeitől. Már ma is eljutottunk odáig, hogy a *kulturállamok hivatalos küldöttei* felvetik a kérdést, melyek volnának a legalkalmasabb eszközök az elítéltek gyermekeinek az állam részéről való támogatására? Ime, nincs okunk kétségbeesni a büntető törvénykezés folytonos haladására nézve.

Dr. Balogh Jenő.

A gyermekek vallására vonatkozó magyar jogszabályok közjogi jellege.

I.

«A magyar általános polgári törvénykönyv tervezete» a családjog körében a szülő és a törvényes gyermek közti jogviszony (II. czim. VI. fejezet) keretében, tételesen szabályozza a szülőnek jogát és kötelességét gyermekének nevelése tekintetében (271—2. §§.) és a 272. §. második bekezdésében a gyermek vallásos neveléséről így intézkedik:

«A szülő abban a vallásban köteles a gyermeket nevelni, amelyik a gyermeknek *törvényes vallása.*»

Ezen rövid szakasz, ha törvényerőre emelkedik, tárgyatlanná teszi a gyermekek vallására vonatkozó magyar jogszabályok *közjogi* vagy *magánjogi* jellege felett való további «*de lege lata*» vitatást, mert egyeduralomra fogja juttatni a *közjogi* felfogást, amely szerint minden magyar polgár közjogi törvényeinkben és közigazgatási joggyakorlatunkban foglalt jogszabályok szerinti valláshoz tartozik születésénél fogva, amely valláshoz való tartozást egy más vallásban való tényleges nevelés meg nem szüntet, sőt annak a tényleges nevelés, tehát a szülők ellen is érvény szerezhető hivatalos eljárás útján (ex officio), közigazgatási uton.

De amíg az említett szakasz még csak a kodifikáció stádiumában és annak sem legvégén van, nem lehet csodálni, ha a *magánjogi* felfogásnak: a gyermekek vallásos nevelésére vonatkozó szülői jognak és szabadságnak elvi barátai nemcsak az elmélet fegyvereivel, tehát *de lege lata ferenda* küzdenek ezen elvük érvényre emeléseért, hanem visszatekintvén a gyermekek vallására vonatkozó magyar törvényhozásnak multjára, elkezdve az 1790/1: XXVI. tcz. 15. §-ától (nem hagyva el az 1844: III. tcz. 1. §-át sem) egész az 1895. évi XLIII. tczikkig, *de lege lata* is (az elősorolt törvények álláspontjáról) beigazolni törekednek azt, hogy a gyermeknek *minő* vallásban való neveltetése magyar jog szerint eddigelé *magánjogi* szabályozás alatt állott és áll.

Kiváló figyelemre méltó e tekintetben az a jogi vélemény, amelyet a kodifikációt előkészítő bizottság vezetőségének felkérésére *dr. K. Kováts Gyula* egyetemi tanár, bizottsági tag készített, és amelyet a «Főelőadmány és Birálati anyag» legutóbb megjelent III. kötete egész terjedelmében közöl.

Dr. K. Kováts ezen jogi véleményében a gyermeknek